

Cho nên Saigon không chỉ mất ở cái tên...

Lối xưa xe ngựa hồn thu thảo .

Tạo hóa gây chi cuộc hý trường
Đền nay thâm thoát mấy tinh sương
Lối xưa xe ngựa hồn thu thảo
Nền cũ lâu đài bóng tịch dương
Đá vẫn tro gan cùng tuế nguyệt
Nước còn cau mặt với tang thương
Ngàn năm gương cũ soi kim cổ
Cảnh ấy người đây luống đoạn trường

Bà Huyện Thanh Quan

Mời các bạn đọc và hình dung đến Saigon xưa và ..nay

Lối xưa

Saigon cô nường

Saigon là thành phố lớn nhất nước, là trung tâm của miền Nam, đã có rất nhiều đổi thay.

Mọi ngành nghề, mọi người dân tứ xứ đều đổ xô về Saigon. Trường học tốt nhất nằm ở Saigon, bệnh viện giỏi nhất cũng nằm ở đây... Năm nào cứ tới mùa thi cử, người ta nhìn thấy các thí sinh và người thân lũ lượt từ miền Trung vào, từ cao nguyên xuống, từ miền Tây, kể cả miền Bắc hành trang vào thi các trường đại học ở Saigon.

Thậm chí ngay từ bậc trung học, không tin tưởng các trường địa phương, một số phụ huynh cho con em lên thành phố học nội trú ở các trường tư thục. Bệnh nhân nặng chuyển từ tỉnh lên vì chỉ ở Saigon mới có các bệnh viện chuyên khoa mắt, ung thư, tim mạch... Các bệnh viện lớn than thở mỗi ngày tiếp đến hàng ngàn bệnh nhân vì hơi hơi bệnh, người ta đã lo chạy lên thành phố cho chắc ăn.

Du lịch, khách sạn, thể thao, văn hóa, nghệ thuật... đều tập trung vào một nơi. Các món ngon vật lạ đều tập trung đến thành phố. Do đó, Saigon phải phát triển đầu tiên, phát triển vượt bậc để đáp ứng vị thế của mình.

Saigon đã bành trướng khá rộng. Các quận 7, Bình Tân, Tân Phú... được thành lập để giải quyết cho dân số gia tăng đến chóng mặt. Chung cư, cư xá... ò ạt chen lẫn nhau mọc ra nhanh chóng như được ông thần đèn của Aladin hóa phép. Khu đô thị mới cao cấp Phú Mỹ Hưng bị coi là một trong những nguyên nhân gây ngập nước do xây dựng trên vùng trũng là chỗ thoát nước của thành phố.

Thế nhưng mọi người vẫn thích đổ xô vào trung tâm thành phố để học hành, ăn chơi, chữa bệnh...

Khu trung tâm thì nhỏ hẹp. Trung tâm của thành phố là quận 1, quận 3, quận 5 theo câu nói dân chơi truyền tụng trước kia: Ăn quận 5, nằm quận 3, la cà quận 1. Quận 5 nổi tiếng với các nhà hàng Tàu, quận 3 lắm biệt thự trên những con đường yên tĩnh và quận 1 nhiều phòng trà, rạp hát... Trung tâm của khu trung tâm này xiết lại là khu vực chợ Bến Thành tỏa ra xung quanh.

Trước 75, chính quyền Quốc gia có kế hoạch phát triển Thủ Thiêm thành khu đô thị mới. Bên Saigon giữ nguyên làm khu đô thị hành chính.

Hiện nay, phía Thủ Thiêm cũng đã được giải tỏa để xây dựng đô thị mới. Tuy nhiên, con đường chính vẫn hẹp, đất cát mịn mù, nhà cửa chắc là mua sang tay cả nhưng không thấy xây cất nhiều. Đường xá, cầu cống... chưa thấy nhúc nhích. Thủ Thiêm xem chừng vẫn chờ đợi. Nhà văn Dương Hà có một căn biệt thự ở bên này cầu Thủ Thiêm nhưng ông kêu buồn quá. Bận bề không ai chịu đến chơi nên ngày nào ông cũng phải kêu xe ôm chở qua phía Saigon tìm người nhậu nhẹt, chuyện trò...

Có hầm Thủ Thiêm, có cầu Thủ Thiêm, thành ra thừa phà. Trong ngày cuối cùng hoạt động vào ngày cuối năm qua, con phà trăm năm chở đầy những người thành phố tiếc nuối. Một ông già cho biết từ sáng sớm ông đã xuống phà rồi theo con phà đi qua đi lại mãi mà không lên bờ. Người khác mang con nhỏ ra đứng nhìn lưu lại trong ký ức con phà, mai một may ra hiểu được câu ca dao:

Bấp non mà nướng lửa lò Đố ai ve được con đò Thủ Thiêm

Nhiều câu ca dao nhắc đến địa danh như vậy đã trôi vào lịch sử. Những chuyến phà trong ngày cuối cùng ấy chỉ toàn người mê mãi quay phim, chụp hình hơn là khách cần qua sông. Rồi con phà di cư qua Cát Lái. Chỉ còn mấy khẩu súng thần công đen bóng trên bờ vẫn nằm yên ngóng ra bên phà chuyển thành bến đậu cho thuyền cao tốc...

Mặc dù nhiều người truyền miệng về một chủ trương giữ nguyên vẹn khu trung tâm Saigon này, nhất là các con đường Lê Lợi, Nguyễn Huệ, Lê Thánh Tôn, Hàm Nghi... nhưng xem ra chủ trương đó chỉ là mơ ước của người dân mà thôi.

Bởi vì ở đây là đất vàng nên không thể bảo tồn được. "Tứ giác vàng" phải thương lượng mấy năm vì mấy gia đình kiện cáo tới phút cuối là khu Eden nổi tiếng với rạp ciné Eden, passage Eden, tiệm bánh Givral, hiệu sách Xuân Thu, nhà hàng Pagode... Quán Cái Chùa bị Saigon Tourist lấy từ lâu nên khi giải tỏa, mọi người chỉ kêu inh ỏi tiếc nhà hàng Givral. Givral đổi sang vài nơi, Xuân Thu chuyển tới Trần Hưng Đạo... nhưng xem chừng ở những địa chỉ mới, mặc dù cố gắng giữ hình thức như cũ, những hàng quán này trông vẫn lạc lõng làm sao.

Bây giờ ở đó tua tủa sắt thép rồi sẽ mọc lên một Vincom mới, đối diện phía bên kia quay mặt trên đường Lê Thánh Tôn, tòa cao ốc nằm trên ngọn đồi Sở Giáo Dục cũ, chèn ép biên công viên Chi Lăng như trở thành mảnh vườn nhỏ của Trung tâm thương mại này và thêm cao ốc Parkson ngay đó thi đua.

Đường Đồng Khởi (Tự Do) được xem là bà đầm Pháp bởi dãy nhà theo kiến trúc Pháp nằm dưới hai hàng cây rợp bóng mát, so sánh với Nguyễn Huệ là cô đầm Mỹ với những tòa nhà mới xây sau này. Giới kiến trúc rên rỉ ghê lắm vẫn không kèm nổi mấy tòa nhà như Metropolitan, Sheraton... sừng sững mọc lên ở con đường thanh lịch này.

Không ai chịu qua Thủ Thiêm chỉ cách con sông Saigon đã được nối lại bởi hầm Thủ Thiêm và cầu Thủ Thiêm. Các chủ đầu tư ngoại quốc nhất định chen chúc vào khu trung tâm của trung tâm này, ngày càng nhỏ xíu bởi các tòa cao ốc cao vợi vợi vĩa cuồng cuồng mọc lên khiến nạn kẹt xe ngày càng nhức nhối. Báo chí cứ đổ tại cho nhiều nguyên nhân đâu đâu: lộ cốt choán đường, số lượng xe gắn máy và ô tô gia tăng... Thế nhưng lộ cốt trên đường đã dẹp rồi vẫn kẹt xe. Giờ học giờ làm có thay đổi như Hà Nội, trời tối sập học sinh mới được thả ra về thì xe vẫn kẹt. Một quan chức Hà Nội còn tuyên bố ai bảo dân cứ thích sắm xe đi thì ráng chịu! Còn nguyên nhân chính yếu là những tòa cao ốc hàng mấy chục tầng san sát nhau trên một diện tích nhỏ hẹp, thu hút số lượng rất lớn người ở, xe cộ, nhân viên làm việc ra vào thì ít có ai nhắc tới, thì chẳng nhắc tới làm chi...

Khu Chợ Cũ có tòa nhà Hoa Sen cao 262 mét. Bưu điện quận 1 cũ cũng nhường chỗ cho Saigon Center thay thế, nay chiếm một gian sang trọng tầng trệt nhưng kín đáo quá, ít ai qua đường ghé vào mua con tem hoặc gửi gói bưu phẩm như xưa.

Khu Eden còn ngổn ngang chưa hoàn tất thì một khu khác đang bị hóa kiếp. Cùng lúc giải thể với phà là khu tứ giác "vàng" Phạm Ngũ Lão, Yersin, Lê thị Hồng Gấm, Phó Đức Chính nhìn xéo qua chợ Bến Thành. Ngay góc đường là nhà hàng, khiêu vũ, tiệc cưới Vân Cảnh, dãy phố Phạm Ngũ Lão với nhà sách Lê Phan, hãng đĩa hát Asia và nhà xuất bản Sóng Nhạc ở số 37, một chi nhánh tiệm bánh Brodard... đang bị đập nát để **xây cao ốc năm mươi lăm tầng** mà nghe nói còn cao hơn tòa nhà Bitexco hiện giờ cao nhất Saigon.

Hai vợ chồng anh bạn dẫn đám con ra góc đường Phạm Ngũ Lão-Calmette tiệc nuôi chỉ đồng gạch vụn nói: "Hồi xưa cha mẹ làm đám cưới ở đây". Ngày xưa khi nhà hàng chưa tràn lan như bây giờ thì Vân Cảnh, cũng như Đồng Khánh, Ái Huệ... là nơi tổ chức đám cưới quen thuộc.

Nhà thương Saigon ngay đường Lê Lợi kế chợ, bến xe bus, kế bờ sông... tiện đường giao thông. Trước kia hệ bệnh cấp cứu là chở thẳng vào đó. Bệnh viện do "chú Hỏa" Hui Bon Hoa qua trăm năm xây dựng nay đã cũ kỹ. Do vị trí quá đẹp khiến bệnh viện khó tiếp tục yên thân sống ở đó. Các tập đoàn công ty lớn dòm ngó nhưng chưa ngã ngũ giá cả khiến bệnh viện lâm vào cảnh "quy hoạch treo". Bệnh viện không sửa sang, không trang bị thêm máy móc vì sẽ bị đập bỏ bất cứ lúc nào. Bởi vậy vào bên trong thấy khung cảnh vắng vẻ, đìu hiu ở tình trạng không biết lúc nào "di dời".

Những nơi cùng hoàn cảnh như thế là Bệnh viện Chấn thương chỉnh hình (Sùng Chính cũ) nằm trên đường Trần Hưng Đạo. Bệnh viện này đã được đề nghị đổi cho một khu đất khác ở quận 7 mà mãi vẫn chưa thấy nhúc nhích. Các bệnh viện lớn khác nghệt cứng bệnh nhân nên đều có dự định dời ra ngoại thành. Chờ đợi lâu quá nên Từ Dũ sốt ruột bèn xây lên tòa lầu mới. Chỉ có điều mấy tầng lầu nguy nga nhưng không có hầm giữ xe, còn bãi giữ xe thì nhỏ xíu chật cứng nên sáng sớm đến bệnh viện tìm chỗ gửi xe là cả một vấn đề.

Luật mới đưa ra các trường đại học phải có tiêu chuẩn đầu tiên là diện tích rộng rãi. Trường đại học Khoa học Tự nhiên, Khoa học Xã hội Nhân văn (Văn khoa cũ)... đã chuyển bớt một phần ra Thủ Đức. Phần nào còn lại dĩ nhiên đập đi xây lại hết. Đại học Sư phạm cũng đã xây mới.

Người Saigon hồi đó chắc ai cũng có lần đặt chân vào Sở Thú gọi văn vẻ là Thảo Cầm Viên để xem thú, dạo chơi, trốn học... Chưa kể trong đó còn có đền Hùng, viện Bảo tàng... Bây giờ dân quê lên thành phố đi chơi siêu thị, trung tâm thương mại, các công viên mới mở chứ không đi Sở Thú như xưa.

Ở giữa Saigon, lại có một khoảng đất rộng rãi, vị trí quá đẹp mà chỉ để mấy con thú ở thì thật phí phạm nên thú cũng **chuẩn bị dời qua Củ Chi**. Còn "đất vàng" lại để tiếp tục xây cao ốc.

Siêu thị lớn, siêu thị mini ở các chung cư mở ra hàng loạt giành bớt khách của các chợ. Chợ Nancy giải tán để thành cầu Nguyễn Văn Cừ. Giờ mảnh đất trống của nhà lồng vẫn còn đó xây nhà lẻ thì hơi to, xây chung cư thì hơi nhỏ chưa biết làm gì, chợ cá Trần Quốc Toàn thành Siêu thị Sài Gòn, cầu Ông Lãnh (mới) dẹp mất chợ Cầu Ông Lãnh. Chợ Thái Bình cũng bị hãm dẹp bỏ vì đâu có cạnh tranh nổi với ba siêu thị lớn ở kề chung quanh. Các tập đoàn ngoại quốc nhiều vốn nên thường mua luôn nguyên một ô tiếp giáp bốn mặt đường như Eden, Vân Cảnh chứ không mua lẻ tẻ vài căn nhỏ. Vì thế nguyên khu trường Thaleman (trường Cô Giang, Tôn Thọ Tường cũ), khu Nancy nằm giữa Trần Hưng Đạo, Nguyễn Biểu, Nguyễn Trãi, Nguyễn Văn Cừ (Cộng Hòa cũ) đều đã bị nhắm nhe đo đạc. Dân chúng chưa biết giải tỏa lúc nào.

Xa xa như nghĩa trang Bình Hưng Hòa hết năm nay cũng lần lượt giãn ra Bình Dương, Long An...

Mai một đây thôi, những người đi xa lâu mới về Saigon khó còn nhận ra chốn cũ nữa hay như Từ Thức quay về lối xưa.

Trăm năm đành lỡ hẹn hò.

Cây đa bến cũ đâu còn mà chỉ thấy nhà chọc trời, cầu, đường... và kẹt xe. Một thành phố mới mẻ giống y như mọi thành phố mới mẻ ở khắp nơi trên thế giới. Cho nên **Saigon không chỉ mất ở cái tên...**